

mnenje o zgodovinski pravici vtrdim, hočem se malo po izgledih ogledati, kar me ne bo težko stalo, ker mi kar pri roki leži. Na Erdeljskem so starozgodovinski prebivalci Rumuni, potomci starorimskih legionarcev v Daciji. Še le v 7. stoletju so se vselili v deželo potomci Hunov, Sikulci pod vodstvom svojega vojvode Tuhutum-a, v 9. stoletju so se za njimi tudi s silo naselili Magjari, in v 12. stoletju so prišli kakor mirni kulturonošci Saksonci. Ti trije narodi so se začetka 13. veka v Erdelji konstituirali in se kakor narodi proglasili z izrečnim dodatkom, da Rumuni niso „narod“! Ta zgodovinska pravica, *lucus a non lucendo*, je trpela do 1848. leta, toraj skoraj 800 let. Rumuni, gospôda moja! katerih je v Erdelji 1,200.000, vseh družih prebivalcev pa komaj 800.000, niso bili po postavi narod, niso bili nič, bili so le živina v očeh 3 družih narodov. Gospôda! vprašam, ali je ta 800letna zgodovinska pravica res pravica za Rumunje?! Ali ni to najgrša, v nebo kričeča historična krivica za rumunski narod?! Ali ne bo vsak človek na tem svetu pritrdil, da je imel rumunski narod sveto dolžnost, to zgodovinsko 800letno „pravico“ prvi dan, ko mu je bila prilika dana, z nogami poteptati in vničiti? (Pohvala.) Isto tako je v Bosniji, ko bi se reklo, da imajo Turki historično pravo, posedovati.

Tudi nam Slovencem se kakor „narodu“ dosti boljše ne godi, ker so nam v državi uradno še le od 1848. l. sem komaj ime pripoznali. Do zdaj nimamo Slovenci, kjerkoli že smo, nobene historične pravice, ker taista le takrat nastane in obstaja, ako odgovarja pravnemu čuvstvu in koristi naroda, za ktereja je. Historična pravica se mora skladati z duhom časa, narod mora čutiti, da je res to pravo za nj, da je v popolni slogi z naravnim narodnim pravom. Historično pravico bomo torej mi Slovenci imeli, in se bo takrat še le za nas začela, kedar bode slovenski narod zedinjen.

Protivniki nam zmirom nasproti kriče, da bi bilo to kaj nečuvvenega, ako bi se začele historične kronovine razcepavati! Ali se že ni to večkrat v Avstriji zgodilo? Leta 1848. sta se, postavimo, Bačka in Banat od Ogorske odtrgala, Srejm pa od trojedne kraljevine in zedinilo se je vse troje pod imenom „Srbske vojvodine“. Še zdaj ko se je Srbom vojvodina zaradi magjarske države vzela, želi si srbski narod nazaj svojo vojvodino.

Oglejmo se izvan Avstrije! Kako je bila Francoska razdeljena v provincije, celó tako kakor Avstrija pred 1848. letom. Nihče ni hotel Francoz biti, vsakdo je bil Auvergnat, Bretonec, Pikard itd., ker to je bilo po tisočletni zgodovini vtemeljeno. Zaradi tega je leta 1792. abé Siéyès v konventu predlog stavil, da se vsa ta razdelitev Francoske vniči in da se „departements“ naredijo. Kdo bi se upal zanikati, da nima departementalna uprava že historične pravice za francoski narod? Pa gotovo ne zavoljo svoje 78letne starosti, ampak zavoljo tega, ker odgovarja želji, toraj koristi francoskega naroda. Ravnalo se je 1792. leta po želji francoskega naroda, 1848. po želji srbskega naroda, in ako bi se nam dala zedinjena Slovenija, vstreglo bi se samo najtoplejším željam slovenskega naroda.

Da si v resnici narod slovenski to želi in kako si to želi, pokazal je že na 15 taborih. Naši protivniki sicer pravijo, da je vse to le „Taborschwindel“! naj vendar oni enkrat poskusijo en tabor napraviti zoper zedinjeno Slovenijo, bomo videli, koliko jih bode zbranih Slovencev za to glasovalo. (Živahna pohvala in smeh). Samo enkrat so to poskusili na slovenski zemlji, in takrat se je pokazalo. (Gromovita pohvala in smeh na galeriji.) (Dal. prih.)

K sestavku

„Pomislek duhovna o predsedstvu v krajnem šolskem svetu“.

Za betvico se poprijemlje ta, ki misli, da poginja. Porabimo to podobo pri današnjih šolskih zadevah. Nekteri namreč menijo, da celó vse naše šolske postave merijo samo na to, da nam šolo izneverijo. Toda čeravno mislijo tako, rešilne betvice se vendar poprijeti nočejo, da bi tako, kar je dobrega ostalo še pri šoli, vendar-le oteli. Žalibog, da tudi pisalca tega „Pomisleka“ moramo onim prištevati, ki bi bili v stanu s svojega stala gledati domačo šolo pred svojimi očmi umirati. Župniku namreč odsvetuje gospod pisalec, naj ne prevzame predsedstva v krajnem šolskem svetu.

Ako bi tudi merile nove šolske postave po vse zoper cerkev, vendar bi to župniku ne dajalo še pravice postaviti se pri šoli na drugo stalo, kot je je imel do sedaj vsikdar. Kdo pa za Boga hoče načelnik biti krajnemu šolskemu svetu po deželi, če ne župnik, ki se je v bogoslovji tudi pedagogike učil in je sicer mnogostransko izobražen, pred katerim vednost družih kmečkih udov izgine? Vsi ene misli morejo biti le takrat, če, kakor so vajeni povsod drugod, tudi tu vidijo svojega župnika kot dušo vsega šolskega sveta.

Ni, da bi po „Pomislikih“ predsednik šolskega sveta moral se potegovati za veri nasprotno stvari — velikoveč mu je po naši deželni postavi dana pravica vse sklepe samovoljno ustaviti, ki bi bili po misli njegovi šoli v kvar. V hitrih rečeh sme po ravno tej postavi celó predsednik sam določiti, kar in kakor za dobro spozná. Če pa ima župnik kot predsednik res strpeti kacihi neprilicnosti od nasprotnikov ali celó svojih faranov — komu v obče kaj tacega ne pride na vrsto! Farani se bodo sčasoma že prepričali njegove dobre volje: saj bodo vendar-le vedeli, da mu je krščanska izreja njihovih otrok edin namen; nasprotniki pa naj mislijo o njem, kar jim je ljubo.

Mi šolske postave za Kranjsko — ne čudite se g. pisatelj „Pomislikov“ — primeroma k nekterim drugim (na pr. za spodnje Avstrijsko) po vse neugodne ne smemo imenovati. *) Tudi mi bi se z Vami vred odtegnili vsemu šolstvu in predsedništvu v krajnih šolskih svetih, ako bi bili prepričani, da bo to za vero in narod res dobro; al ker vemo in vidimo, da dosežemo odtegovaje se le nasprotno, udamo se toliko, kolikor nam vest pripušča. Sploh vsaj nam politika „iz kota srpo gledati in s pestijo groziti“ ni všeč celó nič. Izid namreč kaže, da je taka politika zmiraj škodila veliko več nego koristila.

Audiatur et altera pars.

Jugoslavenstvo.

Pod naslovom „Zabavnik narodne štionice dubrovačke“ začne meseca januarija 1871. l. v Dubrovniku izhajati v šest mesečnih zvezkih po 48 strani vsak. Med izvrstnejšimi deli, koje bode obsegal ta tečaj „Zabavnika“, bode Držićeva komedija „Arkulin“. Predplatna je cena vseh šest zvezkov s franko pošiljanjem za avstrijsko cesarstvo 1 gold. 20 kr. Naročila na mesečne zvezke se prejemajo iz same carevine avstrijske, in sicer za vsak zvezek po 25 krajc. Novci in imena naročnikov se pošljejo franko najdalje do konca meseca decembra t. l. na

opravništvo „dubrovačkoga zabavnika“.

*) Ali pa berite, kako je drugod med katoličani „Katholische Stimmen aus der Schweiz, 1870.“ VI. oddelek „Der Schulzwang, ein Stück Schweizerfreiheit!“